

Spraak- taalontwikkeling van de peuter en kleuter.

Augustus 2022

De spraak- en taalontwikkeling van een peuter en een kleuter maakt in de eerste 6 jaar grote stappen door en deze kent men als de 'mijlpalen'. De belangrijkste fase voor de spraak- taalontwikkeling van een kind ligt tussen de 0 en de 6 à 7 jaar. In deze periode is een kind het meest taalgevoelig en hebben kinderen een bijzonder vermogen om taal te leren. Dit wordt ook wel de kritische taalperiode genoemd. In de eerste zeven jaar worden in de hersenen verschillende functionele systemen gebouwd die samen het basissysteem voor taal vormen. Als dit basissysteem op leeftijd van ongeveer zeven jaar niet goed ontwikkeld is of onvoldoende gestimuleerd is, is dat vrijwel onomkeerbaar. Deze achterstand is nauwelijks tot niet in te halen.

Wanneer er al vroeg een achterstand wordt geconstateerd in het behalen van deze mijlpalen, is het van groot belang om juist in deze periode de peuter of kleuter voor een screening en eventueel begeleiding door te verwijzen naar een logopedist.

Vroegtijdige behandeling van belemmeringen en stoornissen in de spraak, taal, adem, stem, of gehoor kan problemen met gedrag, leren, lezen, en de sociaal- emotionele ontwikkeling voorkomen of het kan de impact die deze problemen kunnen veroorzaken op de ontwikkeling van het kind verminderen.

Daarvoor is het belangrijk dat het ook bekend is wat de mijlpalen in de taalontwikkeling zijn die de kinderen in deze eerste zes jaar bij een normale spraak-taalontwikkeling maken.

Een 'normale' spraak-taalontwikkeling.

In de periode van 0 tot 12 maanden ontwikkelt een kind de volgende (non-)verbale taalvoorwaarden:

- huilen, lachen en kraaien
- oogcontact
- spelen lippen, tong en gehemelte (bv lip trillen)
- spelen met de stem (eenvoudige klanken)
- luisteren naar de stem van een ander en kijken naar het mondbeeld
- brabbelen in een steeds gevarieerder patroon
- imiteren
- beurt afwisselen

Op de leeftijd van zeven à acht maanden begint de brabbelfase. De dreumes verrast de ouder met het maken van verschillende klanken achter elkaar, waarbij de intonatie wordt afgewisseld (b.v. dada, baba, gaga). Aan het einde van het eerste levensjaar herkennen ze woorden en wordt er gereageerd op de betekenis van woorden, onder andere door te bewegen, te kijken, met mimiek, door te wijzen etc..

Van één jaar tot tweeënhalf jaar, ook wel de vroeg linguale fase genoemd, lijkt voor de buitenwereld de taal van het kind echt op gang te komen. Het kind zet een grote stap van brabbelen naar betekenisvol taalgebruik. De ouders horen de eerste woorden die door hun kind wordt geproduceerd. Langzaam worden deze in deze periode samengevoegd tot zinnetjes van twee of drie woorden. Wanneer je de peuter vraagt om bepaalde plaatjes aan te wijzen zal je ook merken dat de passieve woordenschat zich flink uitbreidt en dat de communicatieve interactie met de omgeving neemt sterk toe neemt.

In de periode van tweeënhalf tot vijf jaar (de differentiatiefase), breidt de woordenschat zich heel snel uit:

3-jarigen: Begrijpen gemiddeld 1250 woorden (passieve woordenschat) – gebruiken/ kennen ongeveer 1000 woorden (actieve woordenschat).

5-jarigen: Begrijpen gemiddeld 3500 woorden – en gebruiken/ kennen ongeveer 3000 woorden.

5-6 jaar: In deze periode zien wij een verdere uitbreiding van de woordenschat. Kinderen van 6 jaar hebben bij een normale spraak-taalontwikkeling een passieve woordenschat van 6000-14.000 woorden.

WAT ZIJN DEZE MIJPALEN IN DE SPRAAK- EN TAALONTWIKKELING VAN DE PEUTER EN KLEUTER

(GEBASEERD OP GRONINGER MINIMUM SPREEKNORMEN LIJST (Goorhuis-Brouwer)

2 jaar

Het kind spreekt in zinnen van twee woordjes (voorbeelden: 'koek hebben', 'poes ook', ...). De woordopbouw is vaak onvolledig (voorbeelden: 'stoel' = 'toe', 'boterham' = 'bopam'). Verschillende klanken kunnen nog 'neuzig' zijn. Zowel orale als nasale klanken komen voor. Hiernaast gebruikt het kind brabbels en één-woord-uitingen.

3 jaar

Het kind spreekt in zinnetjes van drie tot vijf woorden. Deze zinnetjes hebben nog weinig grammaticale structuur. 50% tot 70% van wat het kind op deze leeftijd zegt, is verstaanbaar voor anderen. Vertelt spontaan wel eens een verhaaltje

4 jaar

Het kind spreekt in enkelvoudige zinnetjes. De zinsbouw is al beter maar er zijn vaak nog problemen met het meervoud en de vervoegingen van het werkwoord. 75% tot 90% van wat het kind zegt wordt helder en duidelijk uitgesproken en is voor anderen verstaanbaar. Het kind kan een verhaaltje navertellen aan de hand van een plaatje

5 / 5,5 jaar

Het kind gebruikt nu goed gevormde, ook samengestelde zinnen.

De zinslengte en woordvolgorde gaan steeds meer lijken op de taal van volwassenen, maar het taalgebruik is vaak nog concreet.

Meer dan 90% wat het kind zegt, wordt helder en duidelijk uitgesproken.

Ouder dan 5,6 jaar

Goed gevormde, ook samengestelde zinnen

Goed verstaanbaar

Concreet taalgebruik

Zijn er zorgen met betrekking tot de spraak-taalontwikkeling?

‘Vroegtijdige opsporing van ontwikkelingsproblemen, waaronder taalontwikkelingsstoornis, is een belangrijke, wettelijk vastgelegde, taak van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ). Om ontwikkelingsstoornissen vroegtijdig op te kunnen sporen, hanteren organisaties voor jeugdgezondheidszorg, zoals consultatiebureaus, een gestandaardiseerde aanpak voor het systematisch volgen en screenen van de ontwikkeling van kinderen. Dit is een integrale functie en verantwoordelijkheid van alle professionals in de jeugdgezondheidszorg’ (M.I. Bochane, 2021)

Er is een nieuw screeningsinstrument voor het signaleren van kinderen die het risico lopen op een taalontwikkelingsstoornis. Helaas worden niet alle kinderen die baat zouden kunnen hebben bij vroegtijdige interventie op het gebied van taalontwikkeling gesignaleerd. Een vroegtijdige interventie is van groot belang, een TOS kan zoals eerder aangegeven ernstige gevolgen hebben voor de algehele ontwikkeling van het kind. Er is dus vraag naar een concreet en hanteerbaar screeningsinstrument met optimale mijlpalen met betrekking tot de taalontwikkeling van het jonge kind, maar vooral ook een gevalideerd taalscreenings-instrument die de volledige leeftijdscategorie van de ontwikkeling van de taalontwikkeling voor het jonge kind bestrijkt.

De Early Language Scale (ELS), een screeningsinstrument met 26 items, blijkt een geldig instrument om kinderen te identificeren die risico lopen op taalontwikkelingsstoornissen in de voorschoolse opvang en bij onderwijsinstellingen bij Nederlandse kinderen van 1-6 jaar (M.I. Bochane, 2021).

De ELS bestrijkt een groot leeftijdsbereik, namelijk het jongen kind in zijn taalontwikkeling van één tot zes jaar. Hier ontwikkelt zich de basis voor de taal, wat betekent dat de ELS deze ontwikkelingsperiode de taalontwikkeling van het kind meet en in kaart brengt. Een atypische taalontwikkeling, oftewel zorgen in de taalontwikkeling bij het jonge kind, zijn met de ELS eenvoudig op te sporen met een klein aantal items. Wel geven de onderzoekers aan dat het ook met deze lijst nog altijd mogelijk is dat sommige kinderen zullen worden ‘gemist’. De taalontwikkeling van het kind dient bij zorgen gemonitord te worden en hiervoor kan de ELS herhaaldelijk worden gebruikt (M.I. Bochane e.a., 2021). Vanuit het onderzoek pleit men er dan ook voor om naast de gebruikelijke groei en gewicht curves op het consultatiebureau ook een curve van de taalontwikkeling in dit overzicht voor de ouders bij te houden tijdens het bezoek aan het consultatiebureau, het visualiseert voor de ouders de taalontwikkeling van het kind. Deze observatielijst kan ondersteuning bieden aan professionals die werkzaam zijn in de jeugdzorg en voor hen werkzaam in de verschillende vormen van voorschool en in onderwijsinstellingen om het jonge kind met een vermoeden van TOS vroegtijdig te herkennen. Deze vroege signalering ondersteunt een tijdige verwijzing naar de juiste diagnostiek, waardoor de juiste interventies tijdig ingezet kunnen worden. Het doel van een interventie is dan ook gericht op groei in de communicatie voor kinderen met TOS, gericht op het (communicatief) functioneren in het dagelijks leven in het nu en in de toekomst.

Link naar de ELS: <https://www.hanze.nl/nld/onderzoek/kenniscentra/hanzehogeschool-centre-of-expertise-healthy-ageing/lectoraten/lectoraten/lahc/producten/producten/taalexpert/screening>

Het is van belang dat er op tijd bij zorgen over de ontwikkeling aan de bel wordt getrokken. Dit kan het consultatiebureau zijn, de ouders zelf, de pedagogisch medewerkers op een kinderdagverblijf, crèche of

peuterspeelzaal of de leerkracht van de groepen 1 en 1 van de basisschool. Hoe eerder hoe beter. Problemen met het gehoor dienen dan eerst uitgesloten te worden. Vervolgens kan de logopedist de peuter/ kleuter screenen en eventueel doorverwijzen naar een kno-arts of audiologisch centrum. Er hoeft niet altijd sprake te zijn van een TOS (taalontwikkelingsstoornis), er kan door bepaalde factoren sprake zijn van een taalontwikkelingsachterstand, of een medische achtergrond etc. De logopedist kan problemen met de spraak- en/ of taalontwikkeling in kaart brengen en het kind in deze ontwikkeling ondersteunen met oefeningen. Wanneer er nauwelijks tot geen vooruitgang is na een bepaalde periode van behandeling, zal de logopedist het kind doorverwijzen voor verder onderzoek. Zoals hierboven aangegeven is het belangrijk dat deze stappen in de taalgevoelige periode plaatsvinden voor een succesvolle interventie.

Drs. Bernadette Sanders, Orthopedagoog
Eigenaar Smartonderwijs

Literatuur

Bochane, M.I. (2021) *Uniform screening for Atypical language development in Dutch child health care*. Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen.

Goorhuis- Brouwer, S. (2007) *Gereviseerde minimum spreeknormen (G-ms)*. VHZ oktober 2007
<http://www.audcom.nl/vhz/artikelen/2007/2007-5-artikel-2.pdf>

Luinge, M.R.; Post, W.J.; Goorhuis-Brouwer, S.M. (2007) *Het identificeren van mijlpalen in de taalontwikkeling van kinderen van 1 tot 6 jaar*. Gepubliceerd in *Stem-, spraak- en taalpathologie*
https://www.rug.nl/research/portal/files/61953712/Het_identificeren_van_mijlpalen_in_de_taalontwikkeling_van_kinderen_van_1_tot_6_jaar.pdf

JGZ-richtlijn *Taalontwikkeling* (2018) <https://assets.ncj.nl/docs/58f63fef-87db-4f62-b997-c9a997ce969b.pdf>

Gerrits, E., Beers, M., Bruinsma, G. en Singer, I. (2017). *Handboek Taalontwikkelingsstoornissen*. Bussum: Coutinho.

Goorhuis S.M.. & Schaerlaekens A.M. *handboek taalontwikkeling, taalpathologie en taaltherapie bij Nederlandsprekende kinderen. de tijdstroom, [Utrecht], 2000.*

Sanders, B. (2017). *Taalontwikkelingsstoornissen in de klas. Praktische handelingsadviezen en tips*. Uitgeverij Lannoo.

Sanders, B. (2021). *Taalontwikkelingsstoornissen bij het jonge kind, 0-8 jaar*. Uitgeverij Lannoo